

Natuur in Baarn

Ondertitel: Natuur dichtbij huis

In dit boekje komt u meer te weten over de natuur in de bebouwde kom van Baarn. Waarom voelt een diersoort zich hier thuis en hoe kunt u de natuur een handje helpen

Uitgave van de gemeente Baarn in samenwerking met Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht, mei 2023

Illustraties: Sylvia Machgeels (sylviamachgeels.nl)

Vormgeving: Sylvia Machgeels

Opmaak: Sylvia Machgeels

© copyright 2023

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door middel van fotokopieën, opnames of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), de redactie en de uitgever(s) geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor eventuele gevolgen daarvan.

Inhoud

Voorwoord	7
Natuur in Baarn	8
Verborgen natuur	8
Soorten in Baarn	8
Tips om de natuur te helpen	8
Leeswijzer	8
Leefgebieden.....	9
Variatie in wijken	9
Centrum:	9
Boomrijk:.....	9
Waterrijk:	9
Gevarieerd:.....	9
Centrum	10
In en rondom het centrum	10
Voorkomende diersoorten	10
Boomrijk.....	11
Wijken met grote en oude bomen	11
Voorkomende diersoorten	11
Gevarieerd.....	12
Wijken met veel variatie.....	12
Voorkomende diersoorten	12
Waterrijk	13
Waterrijk gebied	13
Voorkomende diersoorten	13
Basisbehoeftes	14
De 5 V's.....	14
Voortplanting.....	14
Voedsel	14
Vocht	14
Veiligheid	14
Verbinding	14
Natuur in beeld	15
Opzet: Diersoorten in Baarn	15
Info	15
Interessant weetje	15

De 5 V's	15
Handje helpen	15
Boommarter	16
Info	16
Interessant weetje	16
De 5 V's	16
Handje helpen	16
Eekhoorn	17
Info	17
Interessant weetje	17
De 5 V's	17
Handje helpen	17
Egel	18
Info	18
Interessant weetje	18
De 5 V's	18
Handje helpen	18
Gewone dwerg vleermuis	18
Info	18
Interessant weetje	19
De 5 V's	19
Handje helpen	19
Mol	19
Info	19
Interessant weetje	19
De 5 V's	20
Handje helpen	20
Aalscholver	21
Info	21
Interessant weetje	21
De 5 V's	21
Handje helpen	21
Boomklever	21
Info	22
Interessant weetje	22
De 5 V's	22

Handje helpen	22
Bosuil	22
Info	22
Interessant weetje	22
De 5 V's	23
Handje helpen	23
Gierzwaluw	23
Info	23
Interessant weetje	23
De 5 V's	23
Handje helpen	24
Grote bonte specht	24
Info	24
Interessant weetje	24
De 5 V's	24
Handje helpen	25
Huismus	25
Info	25
Interessante weetjes	25
De 5 V's	25
Handje helpen	25
Meerkoet	26
Info	26
Interessant weetje	26
De 5 V's	26
Handje helpen	26
Ransuil	26
Info	27
Interessant weetje	27
De 5 V's	27
Handje helpen	27
Roodborst	27
Info	27
Interessant weetje	28
De 5 V's	28
Handje helpen	28

Staartmees.....	29
Info.....	29
Interessant weetje	29
De 5 V's	29
Handje helpen	29
Tortelduif.....	29
Info	30
Interessant weetje	30
De 5 V's	30
Handje helpen	30
Vink.....	31
Info	31
Interessant weetje	31
De 5 V's	31
Handje helpen	31
Waterhoen.....	31
Info	32
Interessant weetje	32
De 5 V's	32
Handje helpen	32
Wilde eend	32
Info	32
Interessant weetje	33
De 5 V's	33
Handje helpen	33
Zanglijster	33
Info	33
Interessant weetje	33
De 5 V's	33
Handje helpen	34
Bruine kikker.....	34
Info	34
Interessant weetje	34
De 5 V's	34
Handje helpen	35
Gewone pad.....	35

Info	35
Interessant weetje	35
De 5 V's	35
Handje helpen	36
Tips 36	
De natuur een handje helpen	36
Kom gezellig tuinieren in de natuurlijke tuin of park	36
Zorg voor bloeiende planten in het voorjaar	36
Begin een composthoop	36
Maak uw stoep onkruidvrij met heet water	36
Plant inheemse planten	37
Breng een mulchlaag aan tussen de planten	37
Maak schuilplaatsen voor insecten	37
Biedt voer aan: hoog en laag	37
Zet water klaar voor de dieren	37
Behoud een rommelhoekje in de tuin	37
Maak van snoeiafval takkenmuren	38
Laat de afgestorven planten staan in het najaar	38
Maak van een plat dak een groene dak	38
Advies	38
Rekening houden met natuur	38
Let op beschermde dieren bij verbouwingen aan huis	38
Laat een ecooloog kijken bij verbouwingen en isolatie	38
Kijk voor het snoeien naar nesten	38
Pas op met zout strooien bij planten en vijver of sloot	39
Voorkom verstoring van dieren in winterslaap	39
Nawoord	39
Partijen	39

Voorwoord

Veel gemeenten hebben binnen de bebouwde kom vooral veel asfalt en stenen. Maar Baarn is ook binnen de bebouwde kom bijzonder groen. Heggen, bomen, tuinen en plantsoenen maken het straatbeeld aantrekkelijk. Niet alleen voor mensen een fijne plek om te wonen, maar ook voor allerlei diersoorten.

Gedurende een klein jaar mocht ik (Miranda Hoeksema) als ecooloog vanuit RUD Utrecht samen met collega's voor de gemeente Baarn een natuuronderzoek uitvoeren. De nadruk lag daarbij op (beschermde) diersoorten binnen de bebouwde kom.

Vooraf veel vogelsoorten zagen we: van bijzondere waarnemingen, zoals die van een groep ransuilen tot algemene soorten zoals houtduiven en merels. De streng beschermde huismussen die vroeger in de meeste woonwijken voorkwamen, maar die in de afgelopen decennia sterk achteruit gingen, blijken in Baarn gelukkig nog behoorlijk veel aanwezig te zijn. En dan waren er ook de overwinterende vogels die tijdens de wintermaanden de bosrijke stukken van Baarn opzochten. Naast vogels zagen we ook regelmatig een eekhoorn en voor egels is Baarn ook heel geschikt. En zo zijn er nog vele diersoorten die we niet gezien hebben, maar waarvan we wel weten dat ze voorkomen in de gemeente.

Het valt op als je als ecooloog op straat loopt, naar de bomen tuurt en aantekeningen maakt. Regelmatig vroegen buurtbewoners naar wat we zagen. De leukste gesprekken kwamen op gang over bijzondere dieren die gespot waren, het bijvoeren van egels en vogels in de tuin en hoe mooi groen de omgeving is.

Dankzij de verhalen die inwoners van Baarn ons vertelden kregen wij een nog beter beeld van de omgeving.

En wat ook gezegd mag worden: wat is de Baarnse inwoner gastvrij! Meerdere keren werden we spontaan op de koffie uitgenodigd tijdens ons onderzoek. Ik wil u als inwoner van Baarn bedanken voor de gastvrijheid die we mochten ervaren. Met veel plezier hebben we het onderzoek uitgevoerd. We hopen dat u zult genieten van dit boek en geïnspireerd zult zijn om met ons een bijdrage te leveren aan het behoud van de bijzondere natuur in en om Baarn.

Hartelijke groet,

Miranda Hoeksema

Natuur in Baarn

In dit boekje komt u meer te weten over de natuur in de bebouwde kom van Baarn. Waarom voelt een diersoort zich hier thuis en hoe kunt u de natuur een handje helpen?

Verborgene natuur

In Baarn is veel natuur aanwezig. Een groot deel van de natuur is verborgen. Veel diersoorten zijn schuw en verschuilen zich graag. Bijvoorbeeld in bomen en struiken. Maar ook in woningen zijn geschikte plekken te vinden. Bijvoorbeeld onder dakpannen en in spouwmuren, waar ze onopgemerkt kunnen verblijven.

Soorten in Baarn

Om een indruk van de natuur te geven beschrijft dit boek een aantal diersoorten die in de bebouwde kom van Baarn voorkomen. Dit zijn beslist niet alle soorten. De meeste in dit boekje komen voor in de tuin, rondom de woning en in de directe omgeving daaromheen.

Tips om de natuur te helpen

Dit boekje geeft handige tips om de natuur een handje te helpen. De meeste tips zijn makkelijk uit te voeren, dus iedereen kan meedoen.

Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk beschrijft de leefgebieden die in Baarn te onderscheiden zijn en enkele daarin voorkomende diersoorten. Vervolgens worden de basisbehoeftes van de natuur uitgelegd. Aansluitend wordt een aantal diersoorten beschreven. Tot slot worden tips gegeven om de natuur een handje te helpen en advies gegeven om rekening mee te houden als u bijvoorbeeld iets aan uw woning wilt veranderen.

Leefgebieden

Variatie in wijken

Veel diersoorten zijn in heel Baarn te vinden. En sommige soorten komen maar in een deel van Baarn voor. Welke soorten er in de wijk voorkomen hangt af van de kenmerken van de omgeving. In het centrum is de omgeving anders dan in de wijken daaromheen. Dit boek beschrijft welke gebieden in Baarn te onderscheiden zijn en welke soorten aan de hand van de kenmerken zich er thuis voelen.

Centrum:

Centrum en deel Schoonoordpark.

Boomrijk:

Wilhemina park, Pekingtuin, Prins Hendrikpark, Transvaal, Amaliapark en delen van Oude Oosterhei en Nieuwe Oosterhei.

Waterrijk:

Eemdal- Noord en Eemdal- Zuid, delen van Oude Oosterhei en Nieuwe Oosterhei.

Gevarieerd:

Schilderswijk, Staatsliedenbuurt, Professorenwijk en Componistenwijk.

Centrum

In en rondom het centrum

Het centrum van Baarn kenmerkt zich door wat nauwere straten, winkels en andere voorzieningen. Ondanks dat er minder groen is, is het centrum van groot belang voor de biodiversiteit. Er zijn namelijk soorten die juist belang hebben bij de gebouwen om in te nestelen. Zoals de huismus en de gierwaluw. Ook allerlei soorten vleermuizen slapen onder dakpannen, in spouwmuren, kieren en gaten van gebouwen.

Toch heeft het centrum meer natuur dan deze dieren. De Pekingtuin zorgt voor nog meer variatie in natuur in het centrum. Bijvoorbeeld de eekhoorn voelt zich hier thuis.

Voorkomende diersoorten

- Eekhoorn
- Egel
- Gewone dwergvleermuis
- Boomklever
- Gierwaluw
- Grote bonte specht
- Huismus
- Ransuil
- Roodborst
- Tortelduif
- Vink
- Zanglijster

Boomrijk

Dit is globaal het gebied: Wilheminapark, Pekingtuin, Prins Hendrikpark, Transvaal, Amaliapark en delen van Oude Oosterhei en Nieuwe Oosterhei.

Wijken met grote en oude bomen

Deze wijken zijn ruim opgezet en bevinden zich veelal in het zuidwesten van Baarn. Er zijn lanen met oude en grote bomen en de tuinen zijn ruim met veel groen. Het gebied grenst aan het bos en landgoederen. Dat maakt het voor bosdieren extra aantrekkelijk om hier te verblijven. Er zijn hier veel bosvogels te vinden. Ook de boommarter en andere zoogdieren komen in het gebied voor.

Naast de bosdieren dragen vijvers bij aan meer natuursoorten en een rijkere biodiversiteit. Denk hierbij aan drinkplaatsen voor zoogdieren, vogels en nuttige insecten. Zoals libellen en kevers. Vooral de vijvers met een natuurlijke, glooiende overgang naar de tuin zijn waardevol, zodat de dieren er makkelijk in en uit kunnen kruipen. In de woningen kunnen geschikte verblijfsplekken zijn voor huismussen, vleermuizen en gierzwaluwen.

Voorkomende diersoorten

- Boommarter
- Eekhoorn
- Egel
- Gewone dwergvleermuis
- Mol
- Boomklever
- Bosuil
- Gierzwaluw
- Grote bonte specht
- Huismus
- Roodborst
- Staartmees
- Tortelduif
- Vink
- Wilde eend
- Zanglijster

Gevarieerd

Wijken met veel variatie

Variatie kenmerkt deze wijken in het noorden van Baarn. Het zijn woonwijken met rijwoningen en appartementen. Maar ook een buitenrand met sportfaciliteiten, moestuinen, sloten en grote struiken en bosjes. Veel tuinvogels voelen zich thuis in dit gebied. Dit komt door de variatie in het gebied door parken, tuinen en bosjes. Zolang er maar voedsel en beschutting te vinden is. En voedsel vinden ze al snel. Zij eten kleine insecten, bessen en zaden.

Ook in de verschillende woningtypen kunnen diersoorten leven. Hoogbouw en rijwoningen zijn geschikt voor het verblijven van huismussen, vleermuizen en gierzwaluwen. Mollen en egels houden graag van het leven aan de randen van de woonwijken.

Voorkomende diersoorten

- Egel
- Gewone dwergvleermuis
- Mol
- Gierzwaluw
- Grote bonte specht
- Huismus
- Roodborst
- Staartmees
- Tortelduif
- Vink
- Wilde eend
- Zanglijster
- Bruine kikker
- Gewone pad

Waterrijk

Waterrijk gebied

Aan de oostkant van Baarn loopt de rivier de Eem. Sommige dieren hebben juist het weidse open landschap nodig, zoals weidevogels. De weilanden rond de Eem zijn fijne plekken om vogels te spotten. Maar niet alleen vogels bezoeken het gebied. Andere liefhebbers van dit gebied zijn de kleine marterachtigen: dat zijn de wezel, hermelijn en bunzing. Zij leven vooral in de beschutting van kleine landschapselementen zoals grote struiken, lage stenen muurtjes en rommelhoekjes. Door hun verborgen levenswijze is het niet gemakkelijk om de kleine marters te zien.

De sloten die veel aan de randen van dit gebied liggen zorgen voor specifieke diersoorten: de amfibieën. Voorbeeld van een amfibie is de bruine kikker en de gewone pad.

Voorkomende diersoorten

- Egel
- Gewone dwergvleermuis
- Mol
- Aalscholver
- Gierzwaluw
- Huismus
- Meerkoet
- Roodborst
- Staartmees
- Tortelduif
- Vink
- Waterhoen
- Wilde eend
- Zanglijster
- Bruine kikker
- Gewone pad

Basisbehoeftes

De 5 V's

Elk soort in de natuur heeft basisbehoeftes nodig om te leven. Als de basisbehoeftes niet aanwezig zijn, is de soort er zeer waarschijnlijk niet aanwezig. Per soort zijn de basisbehoeftes verschillend. Wat een soort nodig heeft wordt met 5 V's eenvoudig uitgelegd.

Voortplanting

Welke plek heeft de soort nodig voor nakomelingen?

Voedsel

Wat eet deze soort?

Vocht

Wat haalt de soort vocht vandaan?

Veiligheid

Waar voelt de soort zich veilig?

Verbinding

Welke afstanden legt de soort af tussen leefgebieden?

Natuur in beeld

Opzet: Diersoorten in Baarn

De volgende pagina's beschrijven de soorten die ook in Baarn voorkomen. Per soort wordt algemene informatie gegeven en de basisbehoeften (5 V's) toegelicht. Ook worden tips gegeven hoe u de diersoort zelf een handje kunt helpen.

Info

In de info treft u de Nederlandse en de Latijnse naam van de diersoort aan. Ook leest u in het kort algemene informatie waar in Baarn de diersoort voorkomt.

Interessant weetje

Hier leest u een bijzondere eigenschap van de diersoort of een gedrag dat bij deze diersoort hoort.

De 5 V's

De 5 V's beschrijven wat de basisbehoeftes van de diersoort zijn. Kijk voor uitleg over de 5 V's op pagina 11.

Handje helpen

U kunt de diersoort helpen met de tips die hier gegeven worden. En met sommige tips helpt u gelijk ook andere diersoorten.

Boommarter

Latijnse naam: Martes Martes

Info

De boommarter is net zo snel en handig met klimmen als een eekhoorn. Een hele prestatie voor een veel groter en zwaarder dier. De boommarter komt voor in bossen en in wijken waar veel grote en oude bomen staan.

Interessant weetje

Een groot deel van de prooien bestaat uit muizen. De muizenstand wordt op deze manier laag gehouden.

De 5 V's

Voortplanting

De boommarter krijgt in april 1 tot 5 jongen die ongeveer 5 maanden afhankelijk zijn van de moeder. De jongen worden meestal in holle bomen geboren en soms in gebouwen aan de rand van het bos.

Voedsel

Eet muizen, vogels, eieren, grote insecten, bessen en ander fruit.

Vocht

De boommarter drinkt uit open water in het bos.

Veiligheid

Loslopende honden vormen een gevaar voor jonge boommarters.

Verbinding

Hebben grote leefgebieden en jongen leggen vaak grote afstanden af op zoek naar een eigen territorium.

Handje helpen

Laat oude bomen zoveel mogelijk staan. En bij bomen die (bijna) dood zijn is het aan te raden om de stam zoveel mogelijk te laten staan. Door alleen de takken te verwijderen biedt de boomstam nog nestgelegenheid voor de boommarter.

Eekhoorn

Sciurus vulgaris

Info

De eekhoorn is een dier die graag in het bos leeft. Ook in Baarn is de eekhoorn te vinden in de wijken met ruime tuinen met veel oude bomen en veel struiken. En zelfs in het centrum is de eekhoorn gezien in de Pekingtuin.

Interessant weetje

In de herfst verzamelt de eekhoorn eikels en beukenootjes en begraaft ze op verschillende plekken in de grond als wintervoorraad. Soms wordt er een nootje vergeten op te graven en groeit hier in het voorjaar op de plek een nieuw boompje.

De 5 V's

Voortplanting

De eekhoorn bouwt hoog in de bomen een nest of gebruikt soms een holte in de stam van een boom. De eekhoorn heeft tot 2 nesten met jongen in een jaar. Het eerste nest met jongen is al rond februari – maart. Er worden ongeveer 4 jongen per keer geboren.

Voedsel

Eet vooral zaden en noten van bomen. Zoals eikels, beukenootjes en zaden uit dennenappels.

Vocht

De eekhoorn drinkt uit poelen en plassen en vijvers.

Veiligheid

De natuurlijke vijanden van de eekhoorn zijn roofvogels en marters. Door het bouwen van meerdere nesten in een boom wordt verwarring gegeven voor de roofvogel die op zoek is naar een prooi.

Verbinding

Een eekhoorn leeft alleen. Het hele jaar in hetzelfde gebied. Alleen voor de voortplanting zoeken ze elkaar op.

Handje helpen

Laat in de herfst de eikels en beukenootjes op de grond liggen. De eekhoorns verzamelen deze noten en leggen een wintervoorraad aan door de noten te begraven. Ook met een voertafel met hazelnoten en walnoten helpt u eekhoorns met het eten in de winter.

Egel

Erinaceus europaeus

Info

De egel is een soort die iedereen wel eens gezien heeft in de buurt. De egel komt in alle gebieden in Baarn voor.

Interessant weetje

Egels hebben rond de 7500 stekels op hun rug. Bij gevaar rollen zij zichzelf op tot een balletje. Bij de geboorte hebben de jongen nog geen stekels; die ontwikkelen zich een paar uur na de geboorte.

De 5 V's

Voortplanting

De egel maakt graag een nestje onder een blader- of takkenhoop. Daar krijgt de egel 2 tot 10 jongen.

Voedsel

Eet allerlei insecten, waaronder rupsen, wormen en slakken. Ook eten zij soms bessen.

Vocht

De egel drinkt water uit vijvers, plassen en waterschaaltjes op de grond. Geef egels géén melk. Melk kan diarree bij de egel veroorzaken.

Veiligheid

Tijdens de winterslaap staat het lichaam van egels op een laag pitje om energie te besparen. Laat bladerhopen en takken met rust, om te zorgen dat de winterslaap niet verstoord wordt.

Verbinding

Tijdens de voortplantingsperiode loopt een egel 's nachts vaak enkele kilometers op zoek naar een partner

Handje helpen

Wanneer u in de winter per ongeluk een egel stoort tijdens zijn winterslaap, of u ziet tijdens de winter een vrij magere egel rondlopen, dan doet u er goed aan om contact op te nemen met Stichting Egelbescherming Nederland. Het is dan namelijk het beste als de egel opgevangen wordt in een opvangcentrum waar kennis is over egels. Op www.egelbescherming.nl kunt u onder het kopje 'dier in nood' een lijst vinden met geschikte opvangcentra en dierenambulances.

Gewone dwerg vleermuis

Pipistrellus pipistrellus

Info

Deze vleermuissoort kan in heel Baarn voorkomen. Net als andere vleermuissoorten. De vleermuis is overdag niet waar te nemen. Ze gaan pas vliegen als het 's avonds schemerig wordt en gaan in de winter in een

winterslaap. Gewone dwergvleermuizen zijn heel klein. Als ze de vleugels invouwen passen ze in een luciferdoosje. Ze wegen niet meer dan twee pingpongballetjes.

Interessant weetje

Gewone dwergvleermuizen eten enorme hoeveelheden muggen en motjes die in de nacht vliegen. Een vleermuis kan tot meer dan duizend insecten eten tijdens een warme nacht.

De 5 V's

Voortplanting

Vrouwtjes krijgen jaarlijks maar één jong. Ze verzamelen zich in "kraamkamers", meestal in een spouwmuur van een gebouw. Hier zitten tot wel honderd vrouwtjes met hun jongen. Dit gebeurt tussen half mei en half juli.

Voedsel

Eet allerlei kleine insecten die 's nachts vliegen. Zoals steekmuggen, dansmuggen en motten.

Vocht

De gewone dwergvleermuis krijgt via het voedsel voldoende vocht binnen. Alleen bij heel warm weer en als er jongen zogen drinkt het vrouwtje water. Dan vliegt ze heel laag over het water en schept water op.

Veiligheid

Veilige plekken zijn in spouwmuren en onder daken met dakpannen. En ook in boomholtes van oude bomen. Bijvoorbeeld in spouwmuren en onder daken met dakpannen. Het volspuiten van spouwmuren met isolatiemateriaal vormt momenteel een van de grootste bedreigingen voor gewone dwergvleermuizen.

Verbinding

Gewone dwergvleermuizen verblijven tijdens verschillende momenten van het jaar op verschillende plaatsen.

Handje helpen

Geïsoleerde woningen zijn niet geschikt voor vleermuizen. Het ophangen van vleermuiskasten helpt hen in een veilige verblijfsplek.

Mol

Talpa europaea

Info

De mol komt vooral voor in losse zanderige grond. In alle wijken kan de mol voorkomen, behalve in het centrum. De molshopen ontstaan alleen als er nieuwe gangen gegraven worden. Dit is bijvoorbeeld bij vorst als het voedsel, zoals regenwormen dieper de grond in trekken.

Interessant weetje

Mollen zorgt voor een goede beluchting van de grond waardoor water makkelijker de grond in trekt. En mollen zorgen voor balans in het ecosysteem door insecten te eten waar anders een teveel van komen.

De 5 V's

Voortplanting

Mollen leven het grootste deel van het alleen. Wanneer de voortplantingsperiode is aangebroken, graven de mannetjes nieuwe gangen tot zij een vrouwtje vinden. Daarna worden gemiddeld 3 tot 6 jonge blinde molletjes geboren. Na ongeveer 3 weken kunnen de jonge mollen zien.

Voedsel

Eet regenwormen en andere bodemdiertjes.

Vocht

De mol drinkt regenwater in de bodem en krijgt vocht binnen bij het eten van voedsel.

Veiligheid

Helaas is de mens de grootste bedreiging voor de mol. Omdat mollen molshopen maken, worden zij door sommige mensen bestreden. Daarnaast is droogte en overstroming een gevaar voor mollen.

Verbinding

Mollen hebben hun eigen leefgebied. Dit is beste groot, namelijk gemiddeld 2.500 m². In de paartijd hebben ze ruimte nodig om bij elkaar te komen.

Handje helpen

Als u molshopen in uw tuin heeft, bestrijdt de mol dan niet. Het is een nuttig diertje. Wel kunt u voorkomen dat mollen in uw tuin komen, door struiken en bomen rondom uw tuin te plaatsen. De wortels hinderen bij het graven. Grote kans dat de mol een andere route kiest en uw tuin overslaat.

Aalscholver

Phalacrocorax carbo

Info

De aalscholver is een visetende watervogel. De aalscholver leeft in zoet- en zoutwater en komt in de waterrijke gebieden van Baarn voor. Soms zie je de aalscholver op straatlantaarns zitten met uitgespreide vleugels om deze te laten drogen.

Interessant weetje

De vogelsoort houdt de waterkwaliteit goed. Doordat de aalscholver vissen eet die op hun beurt watervlooiën eten. Watervlooiën eten een teveel aan algen uit het water. Algen zorgen namelijk voor een verstikkend effect en achteruitgang van biodiversiteit. De aalscholver zorgt dat er niet te veel vissen zijn die watervlooiën eten.

De 5 V's

Voortplanting

De aalscholver begint al in de winter met de eerste leg. Er wordt gezamenlijk gebroed bij elkaar in kolonies. Voornamelijk in de bomen.

Voedsel

Eet verschillende soorten vis.

Vocht

De aalscholver haalt zijn vocht ook uit de vis die hij vangt.

Veiligheid

Vervuild water en zwerfafval in het water is gevaarlijk voor aalscholvers en andere watervogels. Ze kunnen er in stikken en verstrikt raken.

Verbinding

Leeft een deel van het jaar gezamenlijk in kolonies. De aalscholver is een trekvogel die overwintert nabij open water waar 's winters nog voldoende vis te vinden is.

Handje helpen

U helpt de watervogels als de aalscholver door afval rond water op te ruimen, zodat watervogels er niet in verstrikt raken of binnen krijgen tijdens het eten. Houdt de honden goed aangelijnd als aalscholvers op de oever rusten.

Boomklever

Sitta europaea

Info

De boomklever komt voor in woonwijken met grote oude bomen. Ze voelen zich graag thuis in gebieden met natuurlijk (bos)beheer, waarbij niet alles opgeruimd wordt.

Interessant weetje

Boomklevers kunnen verticaal tegen boomstammen opklimmen.

De 5 V's

Voortplanting

De boomklever broedt in een boomholte of in een nestkast. De nestingang maken ze dicht met modder. De boomklever heeft één of twee broedsels per jaar. Vaak wordt meerdere jaren hetzelfde nest gebruikt.

Voedsel

Eet zaden, noten en insecten.

Vocht

De boomklever drinkt graag uit kleine plasjes en waterschaaltjes in de tuin.

Veiligheid

Boomklevers voelen zich veilig in ouder wordende bossen. Bij het kappen van een boom moet eerst gekeken worden of er een boomklever in een holte broedt. Wacht in dat geval met het kappen van de boom totdat de jongen uitgevlogen zijn.

Verbinding

In gebieden waar er veel oude bomen en bossen zijn, gaat het goed met de boomklever. Zij hebben hier dan weinig moeite om een partner te vinden.

Handje helpen

Boomklevers maken ook graag gebruik van een nestkast. Ook een voederplank met bessen en zaden en een schaal met water vinden ze fijn.

Bosuil

Strix aluco

Info

De bosuil is een flexibele vogel die leeft in open bossen en stadsparken. De bosuil kan voorkomen aan de randen van wijken waar veel grote en oude bomen staan. De bosuil is in de provincie Utrecht de grootste uil.

Interessant weetje

De bosuil jaagt veel op muizen en houdt daarmee de muizenstand onder controle.

De 5 V's

Voortplanting

De bosuil maakt een nest in een boomholte of in een nestkast. Er wordt meestal in maart gebroed. Gemiddeld legt de bosuil 3 eieren als er voldoende voedsel is. Bij onvoldoende voedsel wordt er niet gebroed.

Voedsel

Eet heel gevarieerd. Bestaande uit muizen, vogels, kikkers, regenwormen en soms vis.

Vocht

Een bosuil haalt vocht uit het voedsel dat gegeten wordt.

Veiligheid

De bosuil heeft weinig vijanden, soms roofvogels zoals de havik. Door zijn flexibele voedingspatroon kan de soort zich goed aanpassen aan verschuivingen in het voedselaanbod.

Verbinding

De bosuil verblijft het hele jaar in Nederland.

Handje helpen

De bosuil heeft voordeel bij nestkasten en grote bomen. Door het plaatsen van nestkasten in grote boomrijke tuinen heeft de soort meer voortplantingsmogelijkheden.

Gierzwaluw

Apus apus

Info

Gierzwaluwen brengen het grootste deel van hun leven in de lucht door. Alleen tussen april en augustus is de gierzwaluw in Nederland. Hier zijn de vogels om te broeden en hun jongen groot te brengen. In heel Baarn kan de gierzwaluw voorkomen.

Interessant weetje

In de lucht vangen gierzwaluwen veel insecten. Insectenplagen worden hiermee voorkomen.

De 5 V's

Voortplanting

Voor het maken van een nest is de gierzwaluw afhankelijk van daken met dakpannen. Vooral nokpannen boven op het dak zijn geschikt.

Voedsel

Eet insecten.

Vocht

De gierzwaluw krijgt voldoende vocht binnen door het eten van voedsel, bestaande uit insecten.

Veiligheid

Is afhankelijk van daken op woningen. Open ruimtes tussen dakpannen zijn belangrijk. Let hierop bij het isoleren van het dak op dat deze plekken niet verloren gaan. Geïsoleerde daken zijn niet (meer) geschikt. Bij nieuwbouw zijn neststenen in de muur uitstekende veilige plekken.

Verbinding

Vanuit Afrika maken gierzwaluwen een trek naar Nederland om te broeden. Vanaf augustus vliegen zij weer naar Afrika.

Handje helpen

Hang meerdere nestkasten op de muur die speciaal geschikt zijn voor de gierzwaluw. De beste plekken voor de nestkasten zijn net onder de dakgoot van de woning. Op minimaal 4 meter hoogte en aan de noord- of oostkant van de woning.

Grote bonte specht

Dendrocopus major

Info

De grote bonte specht valt op door de kleuren wit, zwart en rood in het verenpatroon. Een specht in de buurt is te horen aan het tromgeroffel op de takken. De grote bonte specht is graag te vinden in ouder wordende bomen en bossen.

Interessant weetje

Veel andere diersoorten maken gebruik van verlaten spechtenholen. Bijvoorbeeld vleermuizen, boommarters, uilen en de holenduif.

De 5 V's

Voortplanting

De grote bonte specht broedt in eigen gemaakte boomholten. Elk jaar wordt er een nieuwe nestplaats gemaakt. Er wordt één keer per jaar gebroed in april. Een nest kan uit maximaal zeven eieren bestaan.

Voedsel

Eet zaden en insecten.

Vocht

De grote bonte specht drinkt water dat in boomholten blijft staan. Maar ook uit waterschalen en vijvers.

Veiligheid

In oude bomen voelt de grote bonte specht zich veilig. Als een boom gesnoeid of gekapt wordt, moet eerst goed gekeken worden of er boomholtes aanwezig zijn. In boomholtes kunnen namelijk (jonge) spechten zitten.

Verbinding

Door de ouder wordende bossen heeft de grote bonte specht geen moeite om een partner te vinden.

Handje helpen

Laat oude bomen zoveel mogelijk staan. En bij bomen die (nagenoeg) dood zijn is het aan te bevelen om de boomstam zoveel mogelijk te laten staan. Door alleen de takken te verwijderen, kan de grote bonte specht nog nesten bouwen in de boomstam.

Huismus

Passer domesticus

Info

Mussen leven in grote groepen (kolonies) bij elkaar. De mussen zijn in alle woongebieden te vinden dichtbij mensen en woningen.

Interessante weetjes

Mussen houden erg van het 'baden' in zand. Een open plekje met 'wit zand' dicht bij struiken wordt erg gewaardeerd door mussen.

Mussen hebben favoriete bomen en struiken om in te 'kwetteren' (tjilpen). Tot het ineens stil wordt en ze allemaal ineens wegvliegen.

De 5 V's

Voortplanting

Mussen broeden in kolonies. De nesten bevinden zich meestal dicht bij elkaar. Vaak onder dakpannen maar ook in nestkasten. In compacte struiken kunnen ze zelf nesten bouwen.

Voedsel

Eet zaden en veel insecten. Doordat een kolonie mussen heel veel insecten eet, wordt hiermee een insectenplaag zoveel mogelijk voorkomen.

Vocht

De huismus drinkt alleen vanaf een veilige drinkplaats. Voldoende dekking dichtbij de drinkplaats is erg belangrijk.

Veiligheid

In veel dichte struiken waar meerdere mussen kunnen schuilen, voelt de mus zich veilig. Als dat in meerdere tuinen aanwezig is, voelen de mussenkolonies zich thuis.

Verbinding

Huiswassen leven in groepen en verspreiden zich niet makkelijk. Een nieuwe kolonie mussen ontstaat meestal op slechts enkele honderden meters verderop van een bestaande kolonie.

Handje helpen

Een kolonie mussen wordt geholpen door meerdere nestkasten bij elkaar op te hangen of een nestkast met meerdere openingen (een mussenflat). Dit is alleen zinvol als er dichtbij struiken en heggen staan. En veilige

plekken om te drinken en een 'zandbad' te nemen. Dit is allemaal nodig om grote groepen mussen in de buurt te helpen.

Meerkoet

Fulica atra

Info

Waar veel water is, is de meerkoet te vinden. Dit zijn de waterrijke wijken in het oosten van Baarn. Het is een echte watervogel. De meerkoet is niet veeleisend over het leefgebied. Ook in een drukke woonomgeving met genoeg water is de meerkoet te vinden.

Interessant weetje

De meerkoet heeft een laagje lucht in de veren dat isolerend werkt. Het duiken naar voedsel wordt daardoor wel wat lastiger voor de soort.

De 5 V's

Voortplanting

De meerkoet bouwt een nest in het water (soms drijvend) en heeft tot wel drie legsels per jaar. Broedt in het warme seizoen dat loopt vanaf maart tot in de zomer.

Voedsel

Eet gevarieerd. De meerkoet eet waterplanten, gras, slakjes en vis.

Vocht

De meerkoet drinkt uit de sloten, meren en andere wateren. Ook haalt de meerkoet vocht uit voedsel.

Veiligheid

Langs oevers met riet en andere hoge oeverplanten voelt de meerkoet zich veilig. In het broedseizoen is het extra belangrijk de hond aan de lijn te houden, zodat nesten van de meerkoet niet verstoord worden.

Verbinding

Meerkoeten lijken misschien geen goede vliegers, toch kunnen ze behoorlijke afstanden vliegen. Een deel van de vogels trekt naar Zuid-Europa. Een deel blijft in Nederland.

Handje helpen

Voorkom dat zwerfafval in de natuur belandt. De meerkoet gebruikt regelmatig zwerfafval als nestmateriaal. Dit levert gevaar op, doordat de meerkoet of haar jongen verstrikt kunnen raken in het materiaal.

Ransuil

Asio otus

Info

De ransuil is te onderscheiden van andere uilensoorten door de oorpluimen. Het grootste deel van het jaar is de ransuil te vinden in de bosranden rondom Baarn. In de winter zijn de ransuilen in groepjes te vinden in dorpskernen.

Interessant weetje

Een aantal jaren achter elkaar overwintert een groepje ransuilen in het centrum van Baarn. Dit is best uniek.

De 5 V's

Voortplanting

De ransuil broedt vooral in oude nesten van kraaien of eksters. Er wordt één keer per jaar gebroed.

Voedsel

Eet voornamelijk muizen en soms kleine vogels.

Vocht

De ransuil haalt voldoende vocht uit het voedsel dat gegeten wordt.

Veiligheid

Muizengif vormt een bedreiging voor de ransuil en andere roofvogels die (vergiftigde) muizen eten. Gebruik daarom beslist geen muizengif om muizen te bestrijden, maar laat de roofvogels de muizenstand in toom houden.

Verbinding

Ransuilen kunnen ver vliegen en kunnen behoorlijke afstanden afleggen. Ze bezoeken vaak dezelfde plek om in de winter samen te komen met de andere ransuilen.

Handje helpen

Ransuilen zitten graag op grote hoogte in bomen en wintergroene struiken zoals de Taxus. Laat deze bomen en struiken vooral in de tuin staan en snoei deze zo weinig mogelijk. Gebruik ook zeker geen muizengif om muizen te bestrijden, maar laat dit de roofvogels doen.

Roodborst

Erithacus rubecula

Info

De roodborst is in tuinen, parken en bossen te vinden in heel Baarn. Het is geen schuwe vogel. Ze vinden ook graag een plekje in de tuin dichtbij de inwoners. Zeker als er water, voedsel en nestgelegenheid te vinden is.

Interessant weetje

Pas geboren roodborstjes zijn helemaal bruin. De oranje borst ontstaat pas als ze ouder worden.

De 5 V's

Voortplanting

De roodborst broedt twee keer per jaar tussen april en juli. Het nest bestaat uit gras en bladeren. Het nest wordt gebouwd in boomholten en in struiken zoals in de klimop.

Voedsel

Eet insecten, zaden en bessen.

Vocht

De roodborst drinkt water uit slootjes, plassen en waterschalen.

Veiligheid

In tuinen waar voldoende struiken staan voelt de roodborst zich veilig. Daarin ze kunnen schuilen en broeden. Kijk voor het snoeien van de struiken goed of er geen roodborst in broedt.

Verbinding

Roodborsten leven graag alleen in een eigen gebied. Ze zoeken elkaar alleen op tijdens de voortplanting. Een deel van de roodborstjes trekt in de winter naar de warmere gebieden in Europa.

Handje helpen

De roodborst komt graag in de tuin waar struiken staan en voedsel te vinden is. In de zomer maakt de roodborst dankbaar gebruik van vers water in een waterschaal. In de winter kunt u bijvoeren met geschikt vogelvoer.

Staartmees

Aegithalos caudatus

Info

De staartmees kunt u herkennen aan een pluizig bolletje met een opvallende lange staart. De staart is langer dan het lijfje. Ze trekken in kleine familiegroepjes snel en rusteloos door de struiken. De staartmezen zijn te vinden in parken, bossen en tuinen.

Interessant weetje

De staartmees leeft graag samen met andere staartmezen. Ze trekken er gezamenlijk in groepjes er op uit, tot wel twintig stuks per groep. De staartmees houdt de insectenstand in balans, doordat een grote hoeveelheid insecten gegeten wordt. Een insectenplaag wordt hiermee zo veel mogelijk voorkomen.

De 5 V's

Voortplanting

De staartmees bouwt het nest in dichte struiken. Een prachtig bolvormig nest wordt opgebouwd uit korstmossen, spinrag en mossen uit het gazon.

Voedsel

Eet allerlei kleine insecten en rupsen. In de winter worden ook veel zaden gegeten.

Vocht

De staartmees haalt het meeste vocht uit het voedsel. Maar een waterschaaltje is ook erg welkom.

Veiligheid

Staartmezen houden van veel afwisseling tussen open gras, dichte struiken en bomen. Daar is altijd wel een veilig schuilplekje te vinden.

Verbinding

Staartmezen blijven altijd in de buurt van de plaats waar ze ter wereld zijn gekomen. In de winter zwerven zij hier tot op enkele kilometers afstand omheen.

Handje helpen

Staartmezen houden van vetbollen met zaadjes in de winter. Ze peuteren met hun kleine puntsnavel zaden uit het vet. De staartmees is voor haar nestbouw afhankelijk van mos: zonder mos, geen staartmezenest. Laat daarom zeker wat mos in het gras staan.

Tortelduif

Streptopelia decaocto

Info

De tortelduif is te herkennen door de zwarte band in de nek. In heel Baarn is de tortelduif te vinden.

Interessant weetje

Zoals de naam 'tortelduif' al doet vermoeden, vormt de tortelduif vaak een paartje. Meestal zijn ze in tweetallen te zien.

De 5 V's

Voortplanting

Meerdere broedsels per jaar. Begint soms al in februari en kan tot november doorgaan met broeden. Maakt een slordig nest in bomen of bij gebouwen.

Voedsel

Eet granen, vruchten, zaden en kleine insecten.

Vocht

De tortelduif drinkt water uit waterbakjes, plassen of vijvers.

Veiligheid

Doordat de Turkse tortel een slordig nest bouwt, gebeurt het wel eens dat een nest uit de boom waait. Ziet u een jong dicht bij een nest op de grond zitten, laat deze dan rustig op een veilig plekje zitten. Alleen als het gewond is kunt u contact opnemen met de vogelopvang voor aanwijzingen hoe hier het beste voor gezorgd kan worden.

Verbinding

Vormt paartjes voor het leven. In veel verschillende gebieden komen tortels voor.

Handje helpen

Het bijvoeren van tortels met zonnebloempitten en andere zaden helpt de vogels overleven. Ook is het belangrijk om uw tuin groen en vogelvriendelijk in te richten.

Vink

Fringilla coelebs

Info

De vink broedt in bossen, parken en tuinen. In de winter zoeken vinken vaak voedsel op akkers en velden.

Vinken zijn overal te zien, zolang er maar bomen in de buurt zijn.

Interessant weetje

De vink valt op door zijn zang in het voorjaar en in de zomer, 'de vinkenslag'. Op het einde van de zang gaat de toon een 'slag' omhoog.

De 5 V's

Voortplanting

Vinken zijn territoriaal en geen koloniebroeders. Het nest is van mos en gras gemaakt, afgekleed met dierenhaar en veren. Het nest zit goed verborgen tegen een tak of in een diepe struik.

Voedsel

Eet vooral zaden en zachte plantendelen zoals bladknoppen. In het najaar en de winter zoeken ze op de grond zaadjes die door andere vogels gemorst zijn. Aan de jongen worden insecten gevoerd.

Vocht

De vink haalt water uit het voedsel en daarnaast uit een plasje, vijver en waterschaaltje.

Tuintrends waarbij alleen stenen in de tuin worden gelegd, zorgen ervoor dat de omgeving ongeschikt wordt voor de vink om voedsel en beschutting te vinden. Ook het verlies van oude bomen is nadelig voor de soort.

Verbinding

Nederlandse broedvogels overwinteren grotendeels in eigen land. In de trektijd, maart en vooral oktober, trekken miljoenen noordelijke vinken door ons land.

Handje helpen

Als echte boomvogel is het voor vinken belangrijk om enkele bomen en struiken, liefst in de vorm van een bosje, in de tuin te hebben. Gemengd zaad en zonnebloempitten lokken vinken naar bijna elke tuin. Zeker bij vorst en sneeuwval kunnen grote groepen naar de voedertafel komen.

Waterhoen

Gallinula chloropus

Info

Volwassen waterhoentjes hebben een opvallende rode kop en wit aan de achterkant. Ze zijn erg beweeglijk en ook hun staart gaat voortdurend heen en weer. Ze maken verbazingwekkend veel verschillende geluiden. De waterhoen is te vinden in de waterrijke wijken ten oosten van Baarn.

Interessant weetje

Waterhoentjes eten veel insecten en waterdiertjes. Ze houden hiermee het aantal insecten en waterdiertjes onder controle en voorkomen dat er een teveel van ontstaat.

De 5 V's

Voortplanting

Waterhoentjes maken een verborgen nest tussen het riet en onder begroeiing. Ze kunnen tot drie keer per jaar broeden tussen maart en augustus.

Voedsel

Eet waterplanten, insecten en waterdiertjes.

Vocht

De waterhoen drinkt uit sloten en andere wateren.

Veiligheid

Ze voelen zich veilig in rietkragen en ruige oevers. Het is daarom goed dat er altijd wat rietkragen of ruige oevers langs de waterkant blijven staan. Houd honden aangelijnd tijdens het broeden.

Verbinding

In de winter vormen waterhoentjes grote groepen en komen er ook waterhoentjes uit het noorden naar Nederland om hier te overwinteren. Ze kunnen goed vliegen, al zie je dat zelden omdat ze dat overdag bijna niet doen.

Handje helpen

In strenge winters kunnen ze worden bijgevoerd met bijvoorbeeld gesneden andijvie of boerenkool. Geef beslist geen brood, want dat is ongezond voor de waterhoen.

Wilde eend

Anas platyrhynchos

Info

Bij sloten en vijvers komen eenden voor.

Interessant weetje

Het mannetje heeft een mooie glanzende groene kop en gekrulde staartveren, het vrouwtje is onopvallender bruin.

De 5 V's

Voortplanting

Eenden broeden al vroeg in het jaar (vanaf februari) en gaan tot augustus door. De nesten worden gemaakt op een beschutte plek onder struiken of dicht hoog gras nabij de oevers.

Voedsel

Eet waterplanten en waterdiertjes als zij in het water naar voedsel zoeken. Op het land eten zij vooral gras.

Vocht

De wilde eend drinkt uit voedselrijke vijvers en sloten.

Veiligheid

Verstoring van nesten is een gevaar voor eenden. Maar ook van het bijvoeren van ongeschikt voedsel zoals brood kunnen gezondheidsklachten veroorzaken bij eenden.

Verbinding

Mannetjes kunnen agressief zijn naar andere mannetjes tijdens de voortplantingsperiode.

Handje helpen

Het bijvoeren van eenden is alleen goed als u een klein beetje geeft dat ze meteen opeten en niet blijft liggen. Gebruik dan géén brood, maar maïs, haver of granen. Brood is namelijk niet gezond voor eenden.

Zanglijster

Turdus philomelos

Info

De zanglijster komt voor in de groene delen van Baarn waar veel struiken en bomen in tuinen staan.

Interessant weetje

Slaat huisjesslakken stuk op stenen, tegels en hout. Is met name 's ochtends, als het nog stil is, goed te horen als een kenmerkend tik-tik geluid.

De 5 V's

Voortplanting

Broedt tot drie keer per jaar. Een nest bevat 3 tot 6 eieren. Een nest wordt gebouwd in dichte struiken en bomen.

Voedsel

Eet regenwormen, insecten, duizendpoten, pissebedden en slakken. Eet daarnaast fruit waaronder bessen.

Vocht

De zanglijster drinkt uit plassen, poelen en vijvers.

Veiligheid

Zanglijsters zoeken hun voedsel op de grond en lopen gevaar om gevangen te worden door een kat. De kat voorzien van een halsband met belletje helpt de vogels snel te vluchten. Gebruik geen gif om slakken te bestrijden. Het gif is namelijk niet alleen schadelijk voor slakken, maar voor alle dieren die slakken eten.

Verbinding

De meeste lijsters trekken in het najaar naar zuidelijke delen van Europa. Een deel van de Nederlandse zanglijsters en vogels uit Noord-Europa overwintert in West-Nederland en Zuid-Limburg.

Handje helpen

Een tuin met veel groen en rommelhoekjes zorgt voor meer beschikbaar voedsel voor vogels, doordat slakken en andere insecten graag in rommelhoekjes en tussen planten verblijven. Dichte bomen en struiken in grotere tuinen en parken zijn geschikt voor zanglijster om hierin te broeden. Plant deze aan als u de ruimte heeft.

Bruine kikker

Rana temporaria

Info

Deze kikker is te herkennen aan een zwarte vlek achter beide ogen. De bruine kikker is te vinden in de waterrijke gebieden van Baarn.

Interessant weetje

Onder water kunnen kikkers ademen via de huid. Zo kunnen ze prima onder water overleven zonder te stikken.

De 5 V's

Voortplanting

De bruine kikker plant zich vroeg in het jaar voort in het water. Bijvoorbeeld in vijvers en sloten. Vanaf maart is de kikkerdril te vinden in ondiep water dat snel opwarmt. Vanaf juni gaan de jonge kikkertjes het land op.

Voedsel

Eet vooral slakken, kevers en insectenlarven. De jonge kikkervisjes in het water eten als eerste kikkerdril. Ze gaan daarna over naar het eten van algen, watervlooien, slakjes, wormpjes en waterinsecten.

Vocht

De bruine kikker haalt vocht uit het water en uit het eten.

Veiligheid

De bruine kikker heeft water nodig om te kunnen overleven. Op zonnige winterdagen kunnen overwinterende dieren tijdelijk actief worden en bovengronds komen. Ze vormen dan een gemakkelijke (want: trage) prooi voor roofdieren.

Verbinding

Bruine kikkers komen in vrijwel heel Nederland voor. Op het land verblijven ze tot 1 kilometer van het water af.

Handje helpen

Zorg voor een vijver in de tuin met een schuine waterkant, die geleidelijk overgaat van water naar de tuin. Neem kikkerdril niet mee als u het in water ziet liggen. Kikkerdril is gelegd in een gebied waar jonge kikkertjes goed kunnen opgroeien.

Gewone pad

Rana temporaria

Info

Padden hebben hele mooie oogjes. Glimmend oranje met een horizontale zwarte pupil. Het verschil tussen een pad en een kikker is dat een pad een 'wrat achtige' huid heeft. Padden leven in waterrijke gebieden in Baarn.

Interessant weetje

Padden eten veel kleine 'plaagdieren', zoals insecten, spinnen en slakken. Met een pad in de tuin wordt de overlast van deze 'plaagdieren' vanzelf in meer toom gehouden.

De 5 V's

Voortplanting

Padden paren in het water en leggen daar grote snoeren doorzichtige eitjes die als slingers aan de waterplanten komen te hangen. Hieruit ontwikkelen zich "kikkervisjes" die dus eigenlijk paddenvisjes zijn.

Voedsel

Eet veel wormen, slakjes, insecten en spinnetjes. Padden zoeken daarbij op de bodem en vlak bij de grond naar dierlijk leven.

Vocht

De gewone pad haalt vocht uit voedsel en neemt vocht op via de huid.

Veiligheid

Vanaf half februari tot eind april trekken padden weer naar de sloten en vijvers. Dit is de 'paddentrek'. Daarbij steken ze ook wegen over. Rijdt rustig over de weg in deze periode, zodat ze een veilige oversteek kunnen maken.

Verbinding

Veel padden trekken in het voorjaar naar het water en voor de overwintering naar hoger gelegen terrein.

Handje helpen

Met een vijver in de tuin helpt u de pad bij de voortplanting. Ook andere dieren helpt u hiermee. Tijdens de paddentrek in het voorjaar kunt u de padden helpen met een veilige oversteek over de weg. Neem contact op met de gemeente als u als vrijwilliger aan de slag wilt of zet padden op eigen initiatief over.

Tips

De natuur een handje helpen

Op de volgende pagina's leest u tips hoe u de natuur in uw tuin en buurt kunt helpen. De tips zijn uiteenlopend van klein tot groot. Zelfs met de kleinste tip helpt u de natuur al enorm. Iedereen kan gemakkelijk meedoen.

Kom gezellig tuinieren in de natuurlijke tuin of park

Tuinieren is een ontspannen bezigheid en is leuk om samen te doen. Hebt u zelf geen tuin of wilt u graag samen tuinieren in een groene omgeving? Kom dan naar het Natuur- en Milieucentrum, De Groene Inval of naar het Cantonspark waar regelmatig samen getuinierd wordt. Tijdens het tuinieren worden ook handige tips voor de tuin uitgewisseld. Ook kunt u contact opnemen met de gemeente om te informeren naar adressen waar samen in de tuin gewerkt wordt.

Zorg voor bloeiende planten in het voorjaar

Insecten zijn enorm belangrijk voor veel andere diersoorten en voor de bestuiving van bloemen. Daarnaast zijn insecten ontzettend boeiende dieren. Doordat er zoveel soorten insecten zijn, raakt u niet uitgekeken! U helpt insecten door bloeiende planten in uw tuin te hebben. In het bijzonder in het voorjaar, wanneer de meeste insecten actief worden en op zoek gaan naar voeding. Maar het is nog mooier als u jaarrond bloeiende planten in uw tuin heeft. Een lust voor het oog; zowel de bloemen als de bijen, vlinders en andere insecten die eropaf komen.

Begin een composthoop

Tuinafval en afval van groenten en fruit komen nog prima van pas. In een compostbak of op een composthoop zetten regenwormen en andere bodemdierjes het afval om tot compost. Als u de compost vervolgens in uw tuin verspreidt, houdt de tuinaarde beter het water vast. Ook goed voor uw planten tijdens hete zomerdagen.

Maak uw stoep onkruidvrij met heet water

Gebruik geen schoonmaakmiddelen of bestrijdingsmiddelen om onkruid en alg van de tuintegels te verwijderen. Deze middelen komen ook in de bodem terecht. Bodemdierjes gaan dood of worden met gif in

hun lichaam opgegeten door bijvoorbeeld vogels, die op hun beurt worden gegeten door roofdieren. Met heet water wordt ook het onkruid gedood. En met een beetje schrobben worden tegels ook uitstekend schoon.

Plant inheemse planten

Het zijn planten die van nature in Nederland voorkomen. Inheemse planten hebben zich aangepast aan de bodem en klimaat en hebben daardoor minder verzorging nodig. Als ze op de juiste plek staan natuurlijk. Inheemse planten hebben de meeste waarde voor de wilde bijen, vlinders en veel andere soorten insecten. Sommige insecten zijn zelfs afhankelijk van slechts één plant. Door verschillende planten in de tuin te zetten voelen veel nuttige insecten zich thuis in de tuin.

Breng een mulchlaag aan tussen de planten

Een mulchlaag bestaat uit natuurlijk materiaal van bijvoorbeeld houtsnippers of compost die als een dun laagje op de grond tussen de planten wordt verspreid. Een mulchlaag beschermt de bodem tegen kou en warmte en voorkomt uitdroging. Onder dit laagje ontstaat ook meer bodemleven. Allerlei nuttige bodemdiertjes die de planten weer helpen aan voedingsstoffen. Mulchen kan ook door in de herfst een natuurlijke laag bladeren tussen de planten te laten liggen.

Maak schuilplaatsen voor insecten

Veel insecten houden van vochtige en donkere plaatsen. Door stenen te stapelen en kieren open te laten worden veel plekjes geschikt voor de insecten. De insecten zijn nuttige beestjes die meehelpen om gevallen blad en afgestorven planten om te zetten in compost. Ook zijn de insecten een belangrijke voedselbron voor veel vogels en andere dieren.

Biedt voer aan: hoog en laag

Vogels kunt u bijvoeren met voer op een voederplank die hoog geplaatst wordt, zodat katten er niet bij kunnen. Het is belangrijk om de voederplank regelmatig schoon te maken met alleen water. Vetbolletjes in een netje zijn minder geschikt, omdat de dieren erin verstrikt kunnen raken.

Egels en andere dieren die de vogelplank niet kunnen bereiken of liever op de grond naar voedsel zoeken, helpt u door ook wat voer naast de voederplank te laten vallen. Voor egels is er ook speciaal egelvoer te koop.

Zet water klaar voor de dieren

Veel dieren hebben dagelijks water nodig om te drinken. Als u het hele jaar water in uw tuin beschikbaar heeft, krijgt u waarschijnlijk meer bezoek van dieren in uw tuin. Zeker in de zomer helpt u de dieren door schalen met vers water neer te zetten. Doe dit op een beschutte plekje op de grond en op hoogte voor de vogels waar een kat niet bij kan komen. Zorg ervoor dat de rand van de waterschaal niet te hoog of te steil is.

Behoud een rommelhoekje in de tuin

Als u uw tuin altijd netjes opgeruimd ziet, doet u er goed aan om een klein rommelhoekje te behouden. Bijvoorbeeld in een klein hoekje achter in de tuin laat u takjes en blad liggen en laat de plantjes bloeien die er spontaan opkomen. Zo zorgt u altijd dat er schuilplaatsen zijn voor dieren en beestjes en nectar voor de wilde bijen en vlinders.

Maak van snoeiafval takkenmuren

Door takken die afgesnoeid zijn te stapelen of te vlechten kan er een muurtje van hout gemaakt worden. Kleine zoogdieren en vogels zullen daarin schuilen of overwinteren. Zo hoeft snoeiafval niet afgevoerd te worden en zo verhoogt u de biodiversiteit in uw tuin.

Laat de afgestorven planten staan in het najaar

's Winters hebben insecten een plek nodig om veilig en beschermd tegen de kou te verblijven. Dode planten hebben vaak opgerolde blaadjes en holle stengels die geschikt zijn voor de overwintering van insecten. Verwijder pas in het voorjaar de dode delen van de planten, voordat de planten weer gaan groeien en in blad komen te staan.

Maak van een plat dak een groene dak

Als uw schuur, garage of andere uitbouw een plat dak en een stevige constructie heeft, kunt u een groen dak aanleggen. Een groen dak geeft verkoeling in de zomer en werkt isolerend in de winter. Het ziet er prachtig uit en u geeft daarmee meer ruimte aan insecten en vogels. Er zijn verschillende aanbieders van groene daken. Kijk op de website www.baarn.nl of u in aanmerking komt voor een subsidie voor de aanleg van een groen dak.

Advies

Rekening houden met natuur

Bij veranderingen aan uw woning of bepaalde klussen in uw tuin kunt u onbedoeld de natuur ernstig verstoren. Leest u daarom de adviezen op de volgende pagina's voordat u aan de slag gaat. Zo voorkomt u dat u onbewust een (beschermde) diersoort in de problemen brengt.

Let op beschermde dieren bij verbouwingen aan huis

Vleermuizen, huismussen, gierzwaluwen en andere diersoorten zijn afhankelijk van bebouwing. De huismus en gierzwaluw broeden onder dakpannen en in kieren. Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van gebouwen. Al via de kleinste kiertjes kunnen ze in spouwmuuren verblijven. De gewone dwergvleermuis is zo klein, dat deze door open stootvoegen en kieren ter grootte van een luciferdoosje past. Vooral tijdens het broedseizoen van vogels en tijdens de kraamtijd en overwintering van vleermuizen, komen dieren in de problemen bij isolatie- of andere werkzaamheden.

Laat een ecooloog kijken bij verbouwingen en isolatie

Bij werkzaamheden aan (spouw)muren of dak is het noodzakelijk om een ecooloog om raad te vragen. Vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen kunnen in uw woning verblijven, zonder dat u dat opmerkt. Deze diersoorten zijn streng beschermd onder de Wet Natuurbescherming. Bij verbouwingen en isolatiewerkzaamheden bent u verplicht onderzoek te doen of er beschermde diersoorten aanwezig zijn. Het verwonden en doden van dieren is strafbaar, evenals het vernietigen van hun verblijfplaatsen. Een ecooloog kan onderzoeken of u uw werkzaamheden veilig uit kan voeren zonder beschermde soorten in de problemen te brengen.

Kijk voor het snoeien naar nesten

Vogels maken hun nesten vaak verscholen in struiken of hoog in een boom. Kijk daarom altijd eerst voorzichtig of er een nest aanwezig is en er in gebroed wordt. Stel in dat geval uw snoeiklus uit totdat de jongen uitgevlogen zijn. Bezette nesten van vogels zijn streng beschermd onder de Wet Natuurbescherming en mogen

niet verstoord of gedood worden. De vogels broeden het meest in het broedseizoen, dat loopt van 15 maart tot 15 juli.

Pas op met zout strooien bij planten en vijver of sloot

Als het glad is in de winter, wordt er veel zout gestrooid. Dit zout heeft echter invloed op de natuur. Vooral als stroozout in zoet water terecht komt, is dat schadelijk voor alles wat gewend is om in zoet water te leven. Ook is zout schadelijk voor wortels van planten. Wees daarom gematigd met het strooien van zout en doe het alleen op plekken waar het weinig schade aan kan richten aan de natuur.

Voorkom verstoring van dieren in winterslaap

Bij rommelhoekjes en onder bladerhopen kunnen dieren in winterslaap aanwezig zijn. Bijvoorbeeld een egel. Geschikte slaapplekken onder bladeren en takken kunt u het beste met rust laten. Verstoring van dieren in winterslaap kan namelijk slecht uitpakken voor de dieren. Bij de egel is het zo dat hun lichaam bijna 'uit' staat tijdens de winterslaap. Wordt de egel verstoord, dan kan het lichaam zich niet snel aanpassen. Als u merkt dat een egel midden in de winter wakker is neem dan contact op met de Egelbescherming of dierenambulance voor hulp.

Nawoord

Beste lezer,

We delen Baarn niet alleen met elkaar, maar ook met vele diersoorten. Ik hoop dat dit boek u heeft laten zien welke diersoorten er onder andere in onze mooie gemeente te vinden zijn. Want of u nu al jaren in Baarn woont of hier op bezoek bent, de natuur heeft altijd iets moois te bieden.

Ik moedig u dan ook aan om eens goed om u heen te kijken als u buiten bent. Wie weet ziet u dan de ransuilen naast de Pauluskerk, de eekhoorns in de Pekingtuin of egels die 's nachts door heel Baarn actief zijn. En vergeet daarbij niet om te genieten van de rust en stilte die de natuur met zich meebrengt – het is de perfecte plek om even te ontsnappen aan de drukte van het dagelijks leven.

Ook vraag ik u om te kijken welke tips uit het boek u kunt uitvoeren om de natuur in Baarn een handje te helpen. Zo zorgen we samen voor het behoud van deze dieren, zodat ook toekomstige generaties van hen kunnen genieten.

Met vriendelijke groet,

Mark Eijbaard
Wethouder groen en natuur

Partijen

De informatie in dit boekje is tot stand gekomen door samenwerking van onderstaande partijen:

- Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht:

- De Groene Inval, Stichting Natuur- en Milieucentrum Baarn
- Gemeente Baarn
- sylvia machgeels

Speciale dank gaat uit naar betrokkenen die op onderdelen hebben bijgedragen aan de inhoud:

Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht:

- Chris Achterberg (ecoloog)
- Rolinda van Geerestein (ecoloog)
- Heiko de Graaf (ecoloog)
- Miranda Hoeksema (ecoloog)
- Sander Rijfers (ecoloog)

Natuur milieu educatief centrum De Groene Inval:

- Kylie Verkaart